

Metodologie 1

*KVALITATIVNÍ VÝZKUM I. Tradice a principy
kvalitativního výzkumu*

Lenka Slepíčková

20. 4. 2020

Otázky z minulého tématu
a správné odpovědi na ně

1. Dotazník pro žáky 6. třídy

Navštívil/a jsi někdy zemi, kde se vyznává islám?

a) ANO

b) NE

2. Dotazník pro pedagogy SŠ

Ocenil/a byste na vaší škole pravidelné školení o prevenci syndromu vyhoření?

a) souhlasím

b) spíše souhlasím

c) tak napůl

d) spíše nesouhlasím

e) nesouhlasím

3. Dotazník pro pedagogy SŠ

Souhlasíte s odborníky, kteří říkají, že nejlepší prevencí syndromu vyhoření je pravidelná supervize na pracovišti?

- a) Rozhodně ano
- b) Spíše ano
- c) Ani ne, ani ano
- d) Spíše ne
- e) Rozhodně ne

4. Dotazník pro osoby ve výkonu trestu odnětí svobody ve věznici v Kuřimi

Jaký literární žánr si v knihovně půjčujete
nejčastěji?

(vypište) ....

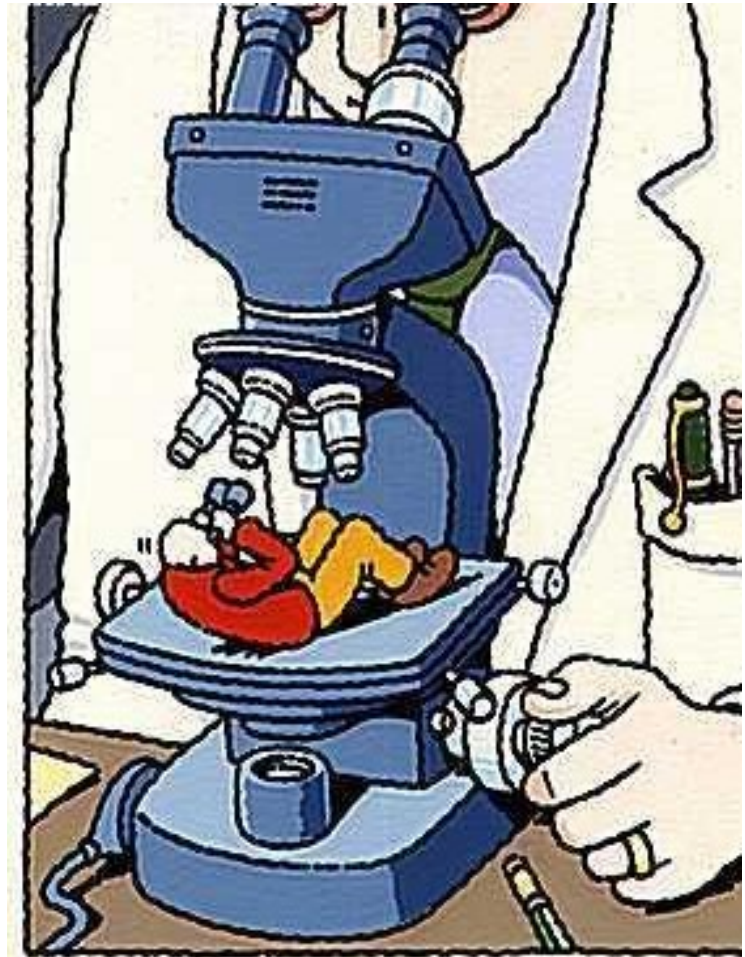
5. Příklad výzkumu mezi občany, realizovaného Magistrátem města Brna

Urbanistické začlenění náměstí

- a) relaxační plochu opticky oddělit od přilehlých dopravně vytížených komunikací
- b) náměstí řešit zcela transparentně s vazbou na průčelí domů trojúhelníkového náměstí
- c) zachovat základní průhledové osy pomocí vegetačních prvků prostor oddělit od vozovek
- d) náměstí má být solitérní prostor bez návaznosti na okolí

Kvalitativní výzkum

- *zkoumání v přirozeném prostředí*
- *komplexnost, kontext, detaily*
- *menší vzorek, detailní informace*
- *vztah mezi badatelem a účastníkem výzkumu*
- *zájem o to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu*
- *výzkumné otázky „proč“, „jak“*
(Švaříček, Šedřová, 2007:17)

Rozdíl mezi kvantitativním a kvalitativním výzkumem z hlediska:

- Logiky
- Postupu
- Zpracovávaného materiálu
- Cíle
- Důrazu
- Představách o povaze reality
- Vzorku a množství informací
- Validity a reliability
- Výzkumných otázek

Různé metody, různé poznatky

Dotazníkový výzkum spokojenosti, respondentkou je Betty, 80 let

Obecně, měla jste pocit, se s vámi v nemocnici zachází s respektem?

Ano.

Jak byste hodnotila péči, kterou jste zde obdržela?

Perfektní.

Různé metody, různé poznatky

Hlubkový rozhovor se stejnou respondentkou o zkušenostech s hospitalizací

Ještě jednu věc jsem nezmínila, a asi jsem měla, protože mi to opravdu hodně vadilo: že musíte hrozně dlouho čekat, než vám dají mísu. Starší člověk nemůže ekat, když řekne že potřebuje mísu, potřebuje ji hned. A já jsem kolikrát sestře řekla, že potřebuji mísu a trvalo tak strašně dlouho, než ji přinesla, že už bylo pozdě. Je to strašně nepříjemné a trapné, i když oni nic neřeknou, řeknou: To se stane, nic se neděje. Ale já jsem si vždycky říkala: No, kdybyste mi donesli tu mísu včas, nemuseli jste teď převlíkat celou postel a já bych se necítila tak trapně.

VÝZKUMNÝ DESIGN	HLAVNÍ PRINCIP	SBĚR DAT
Zakotvená teorie	Cílem je vytvořit teorii zakotvenou v datech, výstupem obvykle model, schéma	Rozhovor
Případová studie	Studium případu/případů (jedinec, rodina, komunita, instituce, událost, role, interakce, proces) jako komplexního systému jeho přirozeném prostředí)	Kombinace různých metod sběru dat (i kvantitativní data)
Biografický výzkum	Studium vyprávěného životního příběhu (příběhu o určité životní etapě).	(Opakovaný) rozhovor
Etnografie	Cílem etnografie je detailní popis způsobu života určité skupiny lidí (chování, zvyků, jednání, jazyka, interakce, struktury, přesvědčení, hodnot, postojů a názorů). Výzkumník aktivně vstupuje do každodenního života aktérů.	Kombinace různých metod sběru dat, zejména zúčastněné pozorování
Akční výzkum	Cílem akčního výzkumu je řešit problém v praxi a proces změny vědeckými metodami monitorovat. Je založen na opakování základních čtyř kroků: plán, akce, pozorování, reflexe.	Kombinace různých metod sběru dat

Sběr dat v kvalitativním výzkumu

Nestandardizované techniky

Výběr vzorku

Pozorování

Rozhovor

Focus group

Analýza dokumentů

Příklady kvalitativních výzkumů

Etnografický výzkum

Pražská skupina školní etnografie

<http://kps.pedf.cuni.cz/psse/>

Univerzita Karlova v Praze
Fakulta humanitních studií

Bakalářská práce
Dis. Renata Bolechová

Interakce mezi zdravotnickým personálem a geriatrickými pacienty

*Etnografická studie vybraného oddělení
léčebny pro dlouhodobě nemocné*

Akční výzkum

SITUACE A: Třída mezi sebe nebere Petra, který přišel na začátku roku z jiné školy. Nikdo s ním nechce sedět v lavici, o přestávce se s ním nikdo nebaví a když jde ze školy domů, tak se k němu nikdo z žáků nepřipojí. V učiteli vzniká dojem, že zde „něco nehraje“...

SITUACE B: Pan učitel Hnízdo oznámil rodičům na třídní schůzce, že jsou srdečně zváni na hospitaci do jeho hodiny. Mohou shlédnout kteroukoliv jeho hodinu a vyjádřit se k ní. Na hodinu zeměpisu do 7. třídy se přišel podívat pan Vondruška, který se k ní vyjádřil zhruba v tomto smyslu: „Pane učiteli, když tolik času věnujete vyučování, zbývá dětem vůbec čas, aby se učili?“

SITUACE C: Ve třídě paní učitelky Veselé mají děvčata pocit, že se vůbec nedostanou ke slovu. Paní učitelka vyvolává téměř skoro vždy jen chlapce, a k tomu ještě jen ty, kteří vždy znají správnou odpověď...

SITUACE D: Pan učitel Beránek se již delší dobu nemůže ubránit dojmu, že tím, kdo má hlavní slovo ve výuce, je on sám. Přitom si celkem dobře vzpomíná na dobu, kdy byl žákem a studentem, jak mu tehdy vadilo, když je učitelé nepustili ke slovu. Jasně je, že když učitel mnoho mluví, žáci mluví málo...

Třída mezi sebe nebere Petra, který přišel na začátku roku z jiné školy... Je dojem učitele, že zde „něco nehraje“, oprávněný? Nebo je to opravdu jenom dojem? V tomto si učitel chce udělat jasno. Přemýšlí o tom, jak získat více informací o Petrově pozici ve třídě, o tom, jak s ním žáci komunikují nebo nekomunikují, a co za tím vším asi je?

V dalších dnech se na Petra zaměří – bude jej sledovat (metoda pozorování), prohodí s žáky pár slov o Petrovi, aby zjistil, jak ho vidí oni (metoda rozhovoru), požádá Petra, aby „se našel“ na obrázku (příloha 1) a svoji pozici okomentoval (projektivní technika spojená s introspekci) atd. Učitel **získává** určité **poznatky** o Petrově pozici ve třídě a **zamýšlí se nad nimi** (reflexe). „Dali jsme jako třída Petrovi dostatek příležitostí k tomu, aby mezi nás zapadl? Co když jsme se málo starali o tak se mezi námi cítí a jak se mu s námi učí? Nespoléhal jsem jako učitel snad až příliš na to, že to půjde samo? Jak to vypadá, v Petrově případě to asi samo nepůjde, takže se tomu musí pomoci...“

Učitel přemýšlí, **co může udělat** pro to, aby se Petrova pozice ve třídě zlepšila, aby ho žáci vzali mezi sebe. Napadají ho různé věci: „Především já sám, jako učitel, se musím k Petrovi postavit s větší otevřeností, dát mu najevo svůj zájem o něj... Můžu také zkusit pohnout se zasedacím pořádkem ve třídě. Posadím k němu Honzu, mohli by si rozumět, navíc oba dva sbírají známky, takže by mohli najít společnou řeč... Ve výuce zkusím využívat více kooperativních forem vyučování a učení – snad Petra získám pro skupinovou práci a ostatní žáci se ho naučí brát jako nového kamaráda.“

ŽÁKOVSKÁ PARTICIPACE JAKO PŘEDMĚT AKČNÍHO VÝZKUMU

STUDENT PARTICIPATION AS THE FOCUS OF ACTION RESEARCH

KLÁRA ŠEĐOVÁ, MARTIN SEDLÁČEK

Abstrakt

Cílem této studie je analyzovat změny v participaci žáků na výukové komunikaci, ke nimž došlo v důsledku zapojení učitelů do projektu akčního výzkumu zaměřeného na implementaci principů dialogického ryčování. Participace je operationalizována jako: 1) výukový čas, který žáci vyplňují svými promluvami; 2) příležitost žáků k rozvíjeným promluvám; 3) triadická interakce, tedy bezprostřední komunikace mezi větším počtem aktérů, než je jeden žák a učitel. Prostřednictvím kvantitativní analýzy v příspěvku prokážeme, že v hodinách sledovaných učitelů došlo ke zřetelnému posílení žákorské participace, a to ve všech uvedených parametrech. Následně pomocí kvalitativní analýzy identifikujeme mechanismy, které k tomuto výsledku vedou.

Východiska

Aktivní zapojení žáků do výukové komunikace pozitivně ovlivňuje jejich učení.

V českém prostředí výzkumné nálezy ukazují, že učitel vyplňuje svými komunikačními aktivitami 75 % času, na žáky zbývá 25 % (Šed'ová, Švaříček, & Šalamounová, 2012)

Cíl: posílit žákovskou participaci na výukové komunikaci tak, aby se rozšířil prostor pro jejich promluvy

Jak žákovskou participaci operacionalizovat?

- 1) Čas žáků: celkový čas, po který žáci ve vyučovací hodině hovoří.
- 2) Rozvité promluvy: výskyt žákovských promluv obsahujících deset a ce slov.
- 3) Triadická interakce: výskyt komunikační struktury, v jejímž rámci na sebe bezprostředně reaguje větší počet aktérů než učitel a jeden žák.

- 1) Zvýšila se po intervenci míra žákovské participace? 2) Jakým způsobem učitelé zvýšené žákovské participace dosahují? Na první z výzkumných otázek odpovídáme prostřednictvím kvantitativní analýzy indikátorů participace popsanych výše (čas žáků, rozvíte promluvy, triadická interakce). Testujeme hypotézu, že hodiny učitelů po intervenci se z hlediska žákovské participace liší od vyučovacích hodin, které intervenci předcházely.

- BRYDON-MILLER, Mary; GREENWOOD, Davydd; MAGUIRE, Patricia. Why action research?. *Action research*, 2003, 1.1: 9-28.
- NEZVALOVÁ, D. Akční výzkum ve škole. *Pedagogika*, 2003, 53.3: 300-308.
- JANÍK, Tomáš. Akční výzkum jako cesta ke zkvalitňování pedagogické praxe. *Cesty pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2004, 51-68
- ŠEĎOVÁ, Klára; SEDLÁČEK, Martin. Žákovská participace jako předmět akčního výzkumu. *Studia paedagogica*, 2015, 20.2
- DOWELL, Jon; JONES, Anni; SNADDEN, David. Exploring medication use to seek concordance with 'non-adherent' patients: a qualitative study. *Br J Gen Pract*, 2002, 52.474: 24-32.
- REASON, Peter; BRADBURY, Hilary (ed.). *Handbook of action research: Participative inquiry and practice*. Sage, 2001.
- MCNIFF, J. with Whitehead, J.(2002). *Action research: Principles and practice*, 2.

Biografický výzkum

Projekt Paměť žen

<http://www.womensmemory.net/>

Pol, M., Hloušková, L., Novotný, P., & Sedláček, M. (2010). Profesionální dráha ředitelů základních škol: od fáze profesní jistoty k novým výzvám. *Studia paedagogica*, 15(1), 85-106.

Rychlý test o třech otázkách

1. *Kterému typu kvalitativního výzkumu odpovídá schéma na obrázku (bez google 😊)?*

2. O chystaném výzkumu promořenosti české populace koronavirem čteme: „Mozaika testovaných přitom musí být pestrá a zahrnovat různé věkové skupiny. S jejich výběrem proto pomáhá i Český statistický úřad. „Potřebujeme vybrat lidi ve všech regionech ve stejných skupinách – podle věku, pohlaví.““

O jaký typ výběru vzorku se jedná? Bude reprezentativní pro českou populaci?

3. Vyberte, co patří mezi typické vlastnosti kvalitativního výzkumu

- a) Souběžný sběr a analýza dat*
- b) Postup od obecného ke konkrétnímu*
- c) Nízká validita*
- d) Ani jedno z uvedeného*